

อภิปรายผลการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ แยกอภิปรายได้ดังนี้ คือ

๑. นักจิตวิทยาคลินิกในสถานจิตเวชและสุขภาพจิต
๒. ลักษณะทั่วไปของนักจิตวิทยาคลินิก
๓. ประเภทของงานที่ปฏิบัติและความรู้ความสามารถที่ใช้ในการปฏิบัติงาน
๔. แนวโน้มของความตองการนักจิตวิทยาในสถานจิตเวชและสุขภาพจิต
๕. ความก้าวหน้าและการสนับสนุนนักจิตวิทยาคลินิกในทัศนะของผู้บริหาร

นักจิตวิทยาคลินิกในสถานจิตเวชและสุขภาพจิต

จำนวนนักจิตวิทยาคลินิกที่มีอยู่ในสถานจิตเวชและสุขภาพจิต กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข มีจำนวนทั้งสิ้น ๔๒ คน เป็นนักจิตวิทยาที่บรรจุแล้ว ๔๓ คน และเป็นลูกจ้างเงินบำรุง ๓ คน นอกจากนี้ยังมีอัตราว่างชั้ถึง ๑๘ อัตราแต่เป็นอัตราที่ยังไม่มีงบประมาณ ๗ อัตรา

พิจารณาจากจำนวนนักจิตวิทยา โดยทั่วไปจะเห็นว่าส่วนใหญ่ักจิตวิทยาทำงานในโรงพยาบาลจิตเวช ที่เป็นคั้งนี้อาจเพราะว่าสถานจิตเวช ซึ่งได้แก่โรงพยาบาลจิตเวชต่าง ๆ นั้นมีกำเนิดมานานแล้วและมีจำนวนถึง ๔ แห่ง โรงพยาบาลจิตเวชเป็นแหล่งแรกเริ่มที่มีการนำเอางานของนักจิตวิทยาเข้ามาและขยายไปตามโรงพยาบาลและหน่วยงานอื่น ๆ การที่มีนักจิตวิทยาเป็นจำนวนมากในโรงพยาบาลจิตเวชนั้นจึงน่าจะเนื่องมาจากการเปิดขยายจำนวนโรงพยาบาลโดยแต่เดิมนั้นมุ่งที่จะขยายการให้บริการตรวจและรักษาเป็นสำคัญ เมื่อรับจำนวนคนไข้เพิ่มขึ้นก็ย่อมตองการบุคคลากรมาช่วยงานมากขึ้น

นักจิตวิทยาในหน่วยงานสุขภาพจิตที่มีจำนวน ๓ แห่งนั้น มีจำนวนรวมกันแล้วมากเป็นอันดับรองมาจากจำนวนนักจิตวิทยาในโรงพยาบาลจิตเวช ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะว่าในงานสุขภาพจิตนั้น เริ่มเห็นว่าการรักษาคนไข้แต่เพียงอย่างเดียวไม่นั้นไม่ทันกับปริมาณของคนไข้ที่มีเพิ่มขึ้น จึงตองขยายงานไปในด้านการป้องกันและให้ความรู้เรื่องสุขภาพจิตควบคู่ไปกับการรักษาตั้งแต่

เริ่มอาการในระยะแรก

นักจิตวิทยาในโรงพยาบาลประสาท ทั้งหมด ๓ แห่ง มีจำนวนเพียงเล็กน้อยนั้นจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารงานโรงพยาบาลดังกล่าวพบว่าปัญหาอยู่ที่การขอขยายอัตราค่าจ้างและงบประมาณ บางปีมีงบประมาณแต่ไม่ได้อัตราค่าจ้างจาก ก.พ. และเมื่อได้อัตราค่าจ้างแต่ไม่ได้งบประมาณก็ทำให้ต้องรอกงบประมาณในปีต่อ ๆ ไป และนอกจากนี้ยังมีตำแหน่งว่างเนื่องจากการลาออกและโยกย้ายของนักจิตวิทยาที่มีอยู่แล้ว ทำให้จำนวนนักจิตยาลดน้อยลงไปอีก

ส่วนนักจิตวิทยาในโรงพยาบาลปัญญาอ่อนนั้นมีจำนวนน้อยที่สุด เพราะในปัจจุบันนี้มีโรงพยาบาลสำหรับคนปัญญาอ่อนเพียงแห่งเดียวเท่านั้นและปัญหาในเรื่องบุคคลากรและการขยายงานก็เป็นไปในทำนองเดียวกันคือขาดงบประมาณและอัตรา ทำให้ขยายงานออกไปไม่ได้มากตามที่มันโยบายไว้

ปัญหาในเรื่องอัตราค่าจ้างและงบประมาณแผนกสำหรับอัตราค่าจ้างนั้น เป็นปัญหาที่ก่อความลำบากและยับยั้งการขยายจำนวนบุคคลากรและขยายงานให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้ ผู้บริหารงานหลายรายเห็นว่าเป็นความไม่เข้าใจการขยายงานทางจิตเวชและสุขภาพจิต งานด้านสุขภาพจิตนั้นจำเป็นต้องให้บริการแก่ประชาชนเป็นทีม เรียกว่าทีมจิตเวชซึ่งประกอบด้วยจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เมื่ออัตราค่าจ้างถูกตัดออกไป ก็ย่อมมีผลต่อการทำงานทั้งหมด ทำให้นโยบายไม่เป็นผลเท่าที่กำหนดไว้

ลักษณะทั่วไปของนักจิตวิทยาคลินิก

นักจิตวิทยาคลินิกในสถาบันจิตเวชและสุขภาพจิตส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คุณวุฒิที่สำเร็จมานั้น เริ่มจากคุณวุฒิระดับปริญญาตรีเกือบทั้งหมด คือ ๔๕ คน จาก ๔๖ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๙๖.๔๓ มีเพียงคนเดียวเท่านั้นที่สำเร็จปริญญาโททางการศึกษา จิตวิทยาพัฒนาการ และเมื่อทำงานเป็นนักจิตวิทยาแล้วก็มีเพียง ๕ คนเท่านั้นที่ได้ไปศึกษาจนมีวุฒิเพิ่มเติม ฉะนั้นนักจิตวิทยาส่วนใหญ่จึงเป็นนักจิตวิทยาที่ไม่มีคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาต่าง ๆ กัน แต่ก็ได้ผ่านการอบรมในประเทศสำหรับนักจิตวิทยาคลินิกเป็นส่วนมาก

คุณวุฒิที่สูงสุดของนักจิตวิทยาคลินิกในปัจจุบันได้แก่คุณวุฒิปริญญาโทหรือเทียบเท่า ปริญญาโท รองลงมาได้แก่วุฒิปริญญาตรีพิเศษจากการศึกษาเพิ่มเติมภายหลังปริญญา และคุณวุฒิปริญญาตรี ซึ่งถ้าจะแยกจำนวนแล้วจะมีนักจิตวิทยาคุณวุฒิปริญญาตรีทั้งสิ้น ๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๘๖ และที่เหนือจากปริญญาตรี ๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐๔ จากคุณวุฒิที่มีอยู่นี้ทำให้เห็นได้ว่าความคองการนักจิตวิทยาคลินิกของไทยนั้น ต้องการนักจิตวิทยาที่สำเร็จปริญญาตรีมากกว่าวุฒิต่ออื่น ๆ โดยที่ในรุ่นแรก ๆ นั้นรับผู้สำเร็จทางการศึกษาเข้ามา ค่อมมาเมื่อมีผู้สำเร็จทางจิตวิทยามากขึ้น คุณสมบัติของผู้ที่จะมาเป็นนักจิตวิทยาถูกกำหนดแน่นอนลงไป ปัจจุบันนี้ การสอบคัดเลือกเข้าบรรจุแต่งตั้งให้เป็นนักจิตวิทยาระดับ ๓ ซึ่งเป็นระดับต้นนั้น ก.พ.ทำหน้าที่จัดสอบให้โดยจำกัดว่าต้องมีความรู้ความสามารถเฉพาะตำแหน่ง คือเป็นผู้ที่สำเร็จปริญญาตรีทางจิตวิทยา แต่ก็ไม่จำกัดสาขาวิชาเฉพาะลงไป ทำให้มีผู้สำเร็จปริญญาตรีสาขาต่าง ๆ ทางจิตวิทยาเข้ามาเป็นนักจิตวิทยาซึ่งก็ไม่จำเป็นต้องมีประสบการณ์ในการทำงาน แต่ที่มีปัญหาก็คือเท่าที่ผ่านมาส่วนมากแล้วผู้ที่เข้ามาทำงานจะรู้สึกว่าจะไม่พร้อมด้วยปัญหาต่าง ๆ ฉะนั้นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับการรับนักจิตวิทยาเข้ามานั้น ควรจะต้องจัดให้มีการสอบคัดเลือกที่บุคคลที่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ ที่ต้องปฏิบัติต่อไป และการที่จะเป็นเช่นนี้ให้มหาวิทยาลัยที่ผลิตนักจิตวิทยาโดยมุ่งให้เป็นนักจิตวิทยาคลินิกจะต้องมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับนักจิตวิทยาและผู้บริหารงานในสถาบันที่มีนักจิตวิทยาปฏิบัติงานอยู่

นักจิตวิทยาคลินิก ส่วนมากมีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า ๑๖ ปี ทั้งนี้เพราะตำแหน่งนักจิตวิทยาเพิ่งได้รับอนุมัติจาก ก.พ. เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๒ นี้เอง ในระยะแรก ๆ นั้นมีนักจิตวิทยาจำนวนน้อยและบางรายก็ได้ลาออกหรือโยกย้ายไปประกอบอาชีพอื่น นักจิตวิทยาที่เหลืออยู่จึงเป็นพวกที่เข้ามาใหม่โดยเฉพาะในช่วง ๑๖ ปีหลัง ซึ่งเป็นระยะที่มีการขยายอัตราตำแหน่งมากขึ้น

สำหรับรายได้ของนักจิตวิทยาคลินิกในตารางที่ ๘ นั้น เห็นได้ว่าเพิ่มขึ้นตามประสบการณ์ในการทำงานตามลำดับ อาจเนื่องมาจากเป็นข้าราชการในกระทรวงเดียวกันและการเป็นข้าราชการก็มีการกำหนดกฎเกณฑ์การขึ้นเงินเดือนเอาไว้เป็นขั้นเป็นตอนและอายุการปฏิบัติงานที่ไล่เลี่ยกัน ย่อมมีผลต่ออัตราเงินเดือนที่เพิ่มขึ้นโดยสม่ำเสมอ แต่ทั้งนี้ไม่อาจกล่าวได้ว่าประสบการณ์และอายุการปฏิบัติงานที่เพิ่มขึ้นมีผลต่อการทำงานเอกชนหรืองานของนักจิตวิทยาคลินิกส่วนตัว หรือไม่ เพราะเท่าที่สัมภาษณ์นักจิตวิทยาคลินิกนั้นไม่ปรากฏว่ามีผู้ใด

ที่ตั้งคลินิกหรือสถานที่ให้บริการทางจิตวิทยาโดยตรง มีก็เพียงส่วนน้อยที่ร่วมทำงานกับแพทย์นอกเวลาบาง ซึ่งค่อนข้างต่างจากนักจิตวิทยาในบางประเทศที่มีการตั้งคลินิกเอกชน งานของนักจิตวิทยาทั้งหมดที่ศึกษานี้จึงเป็นงานที่ปฏิบัติในส่วนราชการทั้งสิ้น เพียงแต่มีฐานะแตกต่างกัน บางแห่งอาจเป็นส่วนราชการระดับกองแต่บางแห่งเป็นเพียงส่วนราชการที่ขึ้นกับกอง ทั้งที่ประเภทของงานที่ปฏิบัติกันเป็นแบบเดียวกัน

ประเภทของงานที่ปฏิบัติและความรู้ความสามารถที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

งานของนักจิตวิทยาคลินิกในสถาบันจิตเวชและสุขภาพจิต ประกอบด้วยงานที่มีอยู่ในมาตรฐานวิชาชีพจิตวิทยาและงานอื่น ๆ งานตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานวิชาชีพจิตวิทยาได้แก่ งานตรวจทางจิตวิทยา งานรักษา งานสอนในสถาบันการศึกษา งานวิจัยและงานป้องกันและให้ความรู้ เรื่องสุขภาพจิตแก่ชุมชน ส่วนงานอื่น ๆ ได้แก่งานสถิติและวิชาการทั่วไป บรรณารักษ์ ชุกรการ บริหาร สังคมสงเคราะห์ และสวัสดิการ

นักจิตวิทยาส่วนมากทำงานตามที่มีอยู่ในมาตรฐานวิชาชีพจิตวิทยาและงานอื่นเป็นส่วนประกอบรวม แต่เนื่องจากงานของนักจิตวิทยาประกอบด้วยงานหลายประเภททำให้ต้องแบ่งเวลาปฏิบัติงานแต่ละประเภทมากน้อยต่างกันไปตามความสามารถและความต้องการของผู้บริหารงานในแต่ละสถาบัน จากผลการวิจัยพบว่าแต่ละสถาบันนั้นนักจิตวิทยามักทำหน้าที่ปฏิบัติงานประเภทต่าง ๆ ทุกประเภท โดยที่มีการแบ่งเวลาปฏิบัติงานต่างกันไป นักจิตวิทยาในโรงพยาบาลจิตเวช โรงพยาบาลประสาท โรงพยาบาลปดฺยาอาณ แบ่งเวลาให้กับการทำงานตรวจทางจิตวิทยามากที่สุด รองลงมาได้แก่งานรักษา งานวิจัย งานสอนในสถาบันการศึกษาและน้อยที่สุดได้แก่งานป้องกันและให้ความรู้ เรื่องสุขภาพจิตแก่ชุมชน ส่วนนักจิตวิทยาในหน่วยงานสุขภาพจิตแบ่งเวลาให้กับงานตรวจทางจิตวิทยามากที่สุดและรองลงมาได้แก่งานรักษาเช่นกัน ที่รองลงมานั้นเป็นงานป้องกันและให้ความรู้ เรื่องสุขภาพจิตแก่ชุมชน แล้วจึงเป็นงานสอนในสถาบันการศึกษาและงานวิจัย อย่างไรก็ตามจากจำนวนผู้ปฏิบัติงานและการแบ่งเวลาปฏิบัติงานโดยเฉลี่ยแล้ว งานที่ใช้เวลาและมีจำนวนผู้ปฏิบัติงานมากที่สุดจนเห็นได้ว่าเป็นงานเด่นของนักจิตวิทยาคลินิกนั้น ได้แก่งานตรวจทางจิตวิทยา

สำหรับงานที่ปฏิบัติอยู่นั้น พิจารณางานแต่ละประเภทไว้ดังนี้

งานตรวจทางจิตวิทยา เป็นงานที่นักจิตวิทยาเกือบทั้งหมดปฏิบัติ โดยมีการแบ่งเวลาสำหรับงานนี้ต่างกัน นักจิตวิทยาบางคนทำงานนี้เต็มที่ บางคนก็ปฏิบัติงานนี้เพียงส่วนน้อย แต่ส่วนมากแล้วปฏิบัติงานนี้เป็นงานหลัก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถและความต้องการบุคคลากรปฏิบัติงานในแต่ละแห่งซึ่งผู้บริหาร เป็นผู้กำหนด งานตรวจของนักจิตวิทยามีทั้งบริการที่ให้แก่เด็กและผู้ใหญ่ พิจารณาได้จากเครื่องมือทดสอบที่ใช้ในการตรวจมีทั้งแบบทดสอบเด็กและผู้ใหญ่ แบบทดสอบแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือทดสอบเชาวน์ปัญญาและพัฒนาการทั่วไป ทดสอบบุคลิกภาพ และทดสอบความเลื่อมของเชาวน์ปัญญาและพยาธิสภาพทางสมอง นอกจากนี้ยังมีการทดสอบอื่น ๆ อีก จากเครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบที่ใช้เป็นประจำของนักจิตวิทยาในตารางที่ ๑๒ นั้นเห็นได้ว่าได้ผลที่สอดคล้องกับผลการสำรวจของ ลูบิน วอลลิสและไพเนอ^{๓๓} (Lubin, Wallis, Paine) ซึ่งเป็นไปในทำนองเดียวกับผลของซันด์เบิร์ก^{๓๔} (Sundberg) คือใช้แบบทดสอบเชาวน์ปัญญา บุคลิกภาพมากกว่าแบบทดสอบอื่น ๆ แบบทดสอบที่ใช้กันนี้เป็นแบบทดสอบที่แพร่หลายมากในต่างประเทศ ยังไม่มีแบบทดสอบใดที่สร้างขึ้นเอง แต่มีการปรับปรุงแบบทดสอบและคัดแปลงแบบทดสอบบางอย่างตลอดจนมาตรฐานที่เป็นของคนไทยอยู่บ้าง เรื่องนี้นับว่าเป็นเรื่องสำคัญ การนำแบบทดสอบจากต่างประเทศมาใช้นั้นจำเป็นต้องหามาตรฐานที่เป็นของคนไทยและที่สำคัญกว่านั้นคือในการนำแบบทดสอบมาใช้เพราะได้เลือกใช้โดยได้พิจารณาแล้วความหลักวิชา สามารถใช้และแปลผลได้อย่างแม่นยำในเรื่องที่ศึกษาแล้วก็จะเป็งานที่สำคัญอย่างยิ่ง เป็นงานที่ต้องการความรู้ความสามารถเฉพาะด้านและเป็นงานค่อนข้างหนึ่งของนักจิตวิทยาคลินิกไทยในปัจจุบันนี้ แต่ถาการใช้แบบทดสอบเป็นเพียงงานประจำขาดความแม่นยำ และใช้เวลาส่วนมากไปในการปฏิบัติงานนี้แล้วก็เป็นที่น่าเสียดายตลอดจนทำให้ความสำคัญของงานลดลงได้ ในทัศนะของผู้บริหารงานนั้น ถ้ามีนักจิตวิทยาที่มีความสามารถมาก ๆ มาทำงานด้วยแล้ว ร้อยละ ๕๐ ของผู้บริหารต้องการให้นักจิตวิทยาหาวิธีการตรวจทางจิตวิทยาให้รวดเร็วกว่าที่เป็นอยู่ แสดงว่างานตรวจทางจิตวิทยาเท่าที่เป็น

³³Norman D. Sundberg, et al. loc. cit.

³⁴Norman D. Sundberg, et al., loc. cit.

อยู่ในปัจจุบันนี้ใช้เวลาค่อนข้างนานทั้งนี้ยังไม่ได้นำถึงคุณภาพ ความรู้ ความสามารถที่
แสดงออกในผลการตรวจทางจิตวิทยาซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคล

งานรักษาผู้ป่วย วิธีการหรือเทคนิคที่ใช้กันอยู่ประจำได้แก่การทำจิตบำบัดด้วยบุคคล
จิตบำบัดกลุ่ม การปรับพฤติกรรมหรือพฤติกรรมบำบัดและครอบครัวบำบัด โดยมีนักจิต
วิทยาที่ปฏิบัติงานนี้ถึงร้อยละ ๗๗.๒๗ แต่เมื่อพิจารณาเวลาที่ใช้ในการรักษาผู้ป่วยแล้วพบว่า
ใช้เวลาอย่างน้อยกว่างานตรวจทางจิตวิทยา แต่ถึงแม้ว่าจะเป็นงานที่นักจิตวิทยาคลินิก

เกือบทั้งหมด แบ่งเวลาปฏิบัติงานนี้รองลงมาจากงานตรวจทางจิตวิทยา นักจิตวิทยา
ส่วนมากมีความเห็นว่างานรักษาเป็นงานที่สำคัญมาก มีข้อเสนอแนะว่าควรเพิ่มคุณภาพและ
ปริมาณงานรักษาขึ้นอีก เช่นเดียวกับผู้บริหารเกือบทั้งหมดมีความเห็นว่าถ้ามีนักจิตวิทยาที่มี
ความสามารถมาร่วมงานด้วยแล้ว งานที่จะมอบหมายให้ปฏิบัติคือไปก็คืองานรักษาผู้ป่วย
แสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันนี้ผู้บริหารต้องการนักจิตวิทยาให้มาช่วยงานรักษา และนักจิตวิทยา
เองก็ต้องการทำงานรักษา แต่ทั้งผู้บริหารและนักจิตวิทยาคลินิกอาจยังไม่พึงพอใจผลจากการ
รักษาที่นักจิตวิทยาปฏิบัติอยู่ และเห็นพ้องกันว่าควรมีการปรับปรุงให้ดีกว่านี้

การที่นักจิตวิทยาคลินิก เห็นความสำคัญ แต่ยังไม่ได้ทำงานคานนี้อย่างที่พึงพอใจ
และมีประสิทธิภาพ สาเหตุอาจเนื่องจากความพร้อมในการทำงาน นักจิตวิทยาคลินิกมาจาก
ผู้ที่มีพื้นความรู้ความสามารถต่าง ๆ กัน บางคนมีพื้นความรู้ทางจิตวิทยามานาน แต่บางคนก็
ไม่มีความรู้ทางจิตวิทยาคลินิกเลย และที่น่าสนใจคือไม่ว่าจะมีพื้นความรู้คานใดมา ร้อยละ
๕๐.๕๑ มีความคิดว่าจะไม่พร้อมในการทำงานปีแรก โดยมีเหตุผลต่าง ๆ กัน ส่วนใหญ่แล้ว
ขาดการฝึกงานภาคปฏิบัติ ไม่รู้จักงานของนักจิตวิทยาคลินิกพอ นอกจากนั้นทฤษฎีที่เรียนมา
ยังตื่นและกว้างเกินไป การรักษาผู้ป่วยนั้นต้องการทั้งความรู้ทางทฤษฎีและปฏิบัติ ต้องชวน
ช่วยกันเองจากประสบการณ์ที่ใคร่ระหว่างการปฏิบัติงานและจากตนเอง การศึกษาทางคาน
การบำบัดรักษาผู้ป่วยทางจิตในประเทศไทยยังไม่มี การอบรมที่จัดขึ้นสำหรับนักจิตวิทยาก็
ค่อนข้างกว้างไม่ลึกซึ้งและเป็นการอบรมระยะสั้น ๆ ทางจิตวิทยาคลินิก ไม่ได้เน้นงานคาน
ใดคานหนึ่งโดยเฉพาะ ข้อจำกัดนี้ทำให้บริการรักษาคนไข้ไม่ขยายออกเท่าที่เห็นความสำคัญ
สำหรับ เรื่องนี้ในกรณีที่นักจิตวิทยาจากคณะอื่น ๆ ทั้งหมดก็ไม่สนใจปัญหาที่นักจิตวิทยา
ยังไม่พร้อมในการปฏิบัติงาน แต่นักจิตวิทยาที่สำเร็จทางจิตวิทยาคลินิกก็ยังมีความรู้สึกว่าไม่
พร้อมจึงเป็นที่น่าสนใจว่าการศึกษาไม่ได้ทำให้คนพร้อมสำหรับการทำงานหรือว่านักจิตวิทยา
ถูกคาดหวังให้ปฏิบัติงานต่าง ๆ เป็นอย่างมากทั้งที่ส่วนใหญ่แล้วก็มีคุณวุฒิในระดับปริญญาตรี

งานรักษาผู้ป่วยนั้นในต่างประเทศมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะปฏิบัติงานค้านั้นเอาไว้ เช่น ในสหรัฐอเมริกาตามปกติต้องมีความรู้ในระดับปริญญาเอก เป็นต้น

งานสอนในสถาบันการศึกษา มีหลายระดับด้วยกัน ในระดับประกาศนียบัตร สอนจิตวิทยาทั่วไปหรือจิตวิทยาเบื้องต้น สอนสุขภาพจิต จิตวิทยาพัฒนาการ ในระดับอนุปริญญา ก็ยังคงสอนจิตวิทยาทั่วไป และสุขภาพจิต แต่ในระดับปริญญาและหลังปริญญา งานสอนมาทาง ค้านจิตวิทยาคลินิก การทดสอบและการวัดทางจิตวิทยา งานสอนนี้ก็เหมือนกัน ดูเหมือนว่านักจิตวิทยาทำงานนี้มากก็มีจำนวนถึง ๒๗ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๖๑.๓๖ แต่ถาพิจารณาจากเวลาโดยเฉลี่ยพบว่ามีภาระแบ่งเวลาเพียงส่วนน้อยสำหรับงานนี้ จากการสัมภาษณ์พบว่าส่วนมากนักจิตวิทยาสอนเพียงคนละไม่กี่ชั่วโมงโดยสอนรวมกัน ไม่ได้สอนประจำ มีเพียงบางคนเท่านั้นที่สอนเป็นประจำ ทั้งนี้ขึ้นกับความต้องการของสถาบันการศึกษาที่เชิญไปสอน แต่ก็ไม่ค่อยมีโครงการสอนที่เป็นโครงการร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษาและนักจิตวิทยาคลินิก

งานสอนในสถาบันการศึกษาที่นักจิตวิทยาคลินิกปฏิบัติอยู่นี้ ผู้บริหารเห็นว่าเป็นงานที่มีความสำคัญและทำให้ก้าวหน้าออกกว้างงานวิจัยและงานรักษา แต่ก็เป็งานที่จำเป็นสำหรับนักจิตวิทยาที่จะต้องสอนโดยเฉพาะการสอนที่ให้แก่ผู้ที่จะมาเป็นนักจิตวิทยาคลินิกต่อไป นักจิตวิทยาที่ปฏิบัติงานอยู่ด้วยควมมีความสามารถที่จะช่วยให้ผู้ที่จะมาเป็นนักจิตวิทยาคลินิกต่อไปได้รู้จักและเข้าใจงาน เพื่อช่วยเตรียมให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานต่อไป จึงน่าจะมีการวางโครงการร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยที่ผลิตนักจิตวิทยาและสถาบันที่เป็นแหล่งวิชาการของนักจิตวิทยา อาจเป็นการสอนหรือฝึกอบรมสำหรับการศึกษาในระดับปริญญาตรีตลอดไปจนกระทั่งการศึกษาในระดับหลังปริญญา การสอนสำหรับนักจิตวิทยานั้นไม่ควรเป็นการเชิญสอนค่อเมื่อศาสตราจารย์หรือส่งนักศึกษาเข้ามาฝึกปฏิบัติงานเพียงระยะหนึ่งเท่านั้น เพราะจะได้ผลไม่เพียงพอสำหรับการปฏิบัติงานต่อไป

งานวิจัย มีนักจิตวิทยาทำงานวิจัยถึง ๓๒ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๗๒.๗๓ แต่การวิจัยที่ทำกันอยู่นี้ก็เป็นงานอีกประเภทหนึ่งที่แบ่งเวลาให้เพียงส่วนน้อยและเป็นการทำวิจัยกันเป็นกลุ่มบุคคล ทำให้ผลงานการวิจัยตามที่ชมรมนักจิตวิทยาคลินิกได้รวบรวมเอาไว้มิจำนวนไม่มากนัก จากการรวบรวมผลงานการวิจัยโดยฝ่ายวิชาการชมรมนักจิตวิทยาคลินิก เรื่องที่นักจิตวิทยาทำการวิจัย และส่งบทสรุปย่อให้แก่ชมรมเท่าที่รวบรวมได้ในปัจจุบันมีจำนวนเพิ่ม ๓๒ เรื่องเท่านั้น ทางชมรมให้ความคิดเห็นว่านักจิตวิทยาคลินิกมีผลงานการ

วิจัยมากกว่านี้ บางรายไม่ต้องการเผยแพร่ผลงาน ซึ่งอาจเป็นเพราะว่ายังเห็นว่าคุณภาพยังไม่ดีหรือแก่ก็พยายามทำวิจัย งานวิจัยเป็นงานที่ผู้บริหารเห็นว่าสำคัญที่สุดที่จะทำให้ นักจิตวิทยาก้าวหน้าและได้รับการยอมรับในงานจิตเวชและสุขภาพจิต และถ้ามีนักจิตวิทยาที่มีความสามารถมาร่วมงานด้วยแล้วงานที่โครงการให้ปฏิบัติต่อไปก็คือทำงานวิจัยใหม่ปริมาณและคุณภาพดีขึ้น เพราะเท่าที่ผ่านมาผลงานวิจัยของนักจิตวิทยาในทัศนะของผู้บริหารยังมีน้อยและผลงานก็ยังไม่เด่นชัด เช่นเดียวกัน นักจิตวิทยาคณะอื่นเองก็เห็นความสำคัญและเห็นว่าควรเพิ่มงานด้านนี้มากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากข้อเสนอแนะของนักจิตวิทยา จึงอาจกล่าวได้ว่างานวิจัยเป็นงานที่ทั้งนักจิตวิทยาและผู้บริหารต้องการขยายงานด้านนี้ขึ้นอีก

งานป้องกันและให้ความรู้เรื่องสุขภาพจิต โดยหลักการแล้วเป็นงานที่มีความสำคัญมากและเป็นงานที่นักจิตวิทยาสามารถช่วยเหลือแพทย์ได้มาก แต่จากการวิจัยครั้งนี้ นักจิตวิทยาคณะอื่นทั้งในสถาบันจิตเวชและสุขภาพจิตทำงานด้านนี้โดยแบ่งเวลาให้เพียงส่วนน้อยและจะเห็นได้ว่านักจิตวิทยาบางคนก็ไม่ได้ทำงานนี้เลย ผู้บริหารงานในโรงพยาบาลส่วนใหญ่ยังเห็นว่างานตรวจและรักษาเป็นงานหลัก บุคลากรมีจำนวนน้อยทำงานด้านบริการคนไข้ก็เกินกำลัง โดยเฉพาะแพทย์ซึ่งต้องรับผิดชอบงานเกือบทุกอย่างไม่มีเวลาพอที่จะออกทำงานป้องกันและให้ความรู้เรื่องสุขภาพจิตแก่ชุมชนและเห็นว่ายิ่งเผยแพร่งานออกไปมากขึ้นแต่ไม่สามารถขยายบริการออกไปเพราะปัญหาในเรื่องงบประมาณและการขยายอัตรากำลังก็แล้วยังทำให้ผู้ที่ต้องการมารับบริการตามที่ได้มีความรู้มาไม่ได้รับบริการตามต้องการ เกิดผลเสียและความเข้าใจที่ผิด ๆ ของงานของโรงพยาบาล ฉะนั้น จึงมุ่งที่จะให้บริการภายในโรงพยาบาลให้เต็มที่เสียก่อน สำหรับนักจิตวิทยาในหน่วยงานสุขภาพจิตมีงานด้านการป้องกันและให้ความรู้เรื่องสุขภาพจิตแก่ชุมชนอยู่บ้าง แต่ก็ไม่มากนักทั้งนี้ เนื่องจากปัญหาในเรื่องบุคลากร เช่นกันงานสุขภาพจิตต้องการบุคลากรเป็นทีม คือทีมจิตเวช ซึ่งเมื่อการขยายอัตรากำลังไม่ได้ครบทีมจิตเวชก็มีผลทำให้งานไม่สามารถขยายออกตามที่ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ อย่างไรก็ตามจากผลการแบ่งเวลาปฏิบัติงานต่าง ๆ อยู่ในปัจจุบันนี้นักจิตวิทยาในหน่วยงานสุขภาพจิตก็ปฏิบัติงานนี้มากกว่านักจิตวิทยาในสถาบันอื่น ๆ

สำหรับงานอื่น ๆ ซึ่งได้แก่งานสถิติและวิชาการทั่วไป บรรณารักษ์ ชุกรการบริหาร สังคมสงเคราะห์และสวัสดิการนั้นเป็นงานที่นักจิตวิทยาคณะอื่นเกือบทั้งหมดแบ่งเวลาส่วนน้อยปฏิบัติงานเหล่านี้ มีเพียงบางคนเท่านั้นที่ต้องปฏิบัติงานอื่น ๆ เป็นงานหลักทั้งนี้ขึ้น

อยู่กับผู้บริหารงานเห็นความสามารถของบุคคลนั้น นักจิตวิทยาเหล่านี้จำนวนครึ่งหนึ่งเห็นว่าควรมีการปรับปรุงงานให้นักจิตวิทยาได้ทำงานตรงกับบทบาทของนักจิตวิทยาคลินิกเพราะว่าการทำงานที่ไม่ตรงตำแหน่งนั้นไม่ก้าวหน้าและผู้บริหารก็ไม่ได้ส่งเสริมแต่การให้นักจิตวิทยาไปปฏิบัติงานอื่น ๆ นั้นเป็นเพราะขาดแคลนบุคคลากรและเห็นความสามารถในการปฏิบัติงานด้านอื่นมากกว่างานของนักจิตวิทยาคลินิก

เมื่อได้พิจารณาว่างานของนักจิตวิทยาคลินิกนั้นต้องการความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน แต่นักจิตวิทยาคลินิกไทยส่วนมากมีคุณวุฒิในระดับปริญญาตรี ทั้งยังต่างสาขาวิชาและนักจิตวิทยาคลินิกเกือบทั้งหมดยังรู้สึกว่าจะไม่มีความพร้อมเมื่อเริ่มต้นปฏิบัติงานในตำแหน่ง นักจิตวิทยาทั้งยังต้องการศึกษาเพิ่มเติม ลักษณะการเข้าทำงานในตำแหน่งนักจิตวิทยา ระยะต้น ๆ นั้น คล้ายกับเป็นการได้ตำแหน่งตามที่สนใจและโอกาสอำนวยโดยที่อาจไม่ต้องมีพื้นความรู้ทางจิตวิทยาคลินิกมาเลย ต่อมาภายหลังจึงเริ่มมีความรู้ทางจิตวิทยาคลินิกมากขึ้น ลักษณะเช่นนี้กล่าวได้ว่าเป็นการเรียกผู้ที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งนักจิตวิทยาในสตวรรษ - จิตเวชและสุขภาพจิตว่า "นักจิตวิทยาคลินิก" การกระทำเช่นนี้ เป็นการกระทำที่ต้องยอมรับว่าอาจจะนำไปสู่การเสื่อมเสียและการปฏิบัติผิด (malpractice) ของวิชาชีพนี้ แต่ในขณะที่เดียวกันก็จะเห็นว่าเป็นเรื่องจำเป็น เพราะนักจิตวิทยาในประเทศที่ถือว่าเป็นผู้นำของวิชาชีพนี้ คือ สหรัฐอเมริกา วิชาจิตวิทยาคลินิกเริ่มต้นอย่างมีรูปแบบมาตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ จนปัจจุบันนี้ก็มียุคเป็นศตวรรษแล้ว การที่จะก้าวหน้ามาได้ดังที่ได้กล่าวในการสำรวจของเวลล์เนอร์^{๓๕} (Wellner) ก็ต้องใช้เวลาเช่นกัน นักจิตวิทยาคลินิกในประเทศไทยเพิ่งมีอายุมาได้เพียงสิบเจ็ดปีเท่านั้นและยังมีลักษณะเหมือนเพิ่งเริ่มต้นยังต้องการพัฒนาความรู้ความสามารถโดยเฉพาะทางด้านวิชาการทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติให้ก้าวหน้ามากขึ้นอีก

^{๓๕} Alfred M. Wellner, loc. cit.

แนวโน้มของความตองการนักจิตวิทยาในสถาบันจิตเวชและสุขภาพจิต

จากผลการวิจัย นักจิตวิทยาคลินิกในสถาบันจิตเวชและสุขภาพจิตในปัจจุบันมีทั้งหมดจำนวน ๖๑ อัตรา แต่มีจำนวนผู้ปฏิบัติงานที่ได้รับการบรรจุแล้ว ๔๓ คน ที่เหลือเป็นอัตราว่าง ๑๘ อัตรา นอกจากนี้ยังมีนักจิตวิทยาที่เป็นลูกจ้างเงินบำรุงอีก ๓ คน นักจิตวิทยาเหล่านี้ปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาลจิตเวชจำนวน ๒๔ คน โรงพยาบาลประสาท ๔ คน โรงพยาบาลปัญญาอ่อน ๓ คน หน่วยงานสุขภาพจิต ๑๑ คน

ความตองการนักจิตวิทยาในสถาบันจิตเวชและสุขภาพจิต ได้มีเกณฑ์กำหนดจำนวนนักจิตวิทยาที่ตองการต่อจำนวนคนไข้เป็น ๒๕ : ๑ เกณฑ์นี้เป็นการกำหนดไว้กว้าง ๆ ผู้บริหารบางรายยังเห็นว่าไม่เหมาะสมกับงานของบางสถาบัน อย่างไรก็ตามก็ได้ใช้เป็นแนวทางในการขอเพิ่มขยายอัตรากำลังนักจิตวิทยา ตามโครงการสุขภาพจิตนั้นจำนวนนักจิตวิทยาที่ตองการในระยะ ๕ ปี มีทั้งในตารางที่ ๒๓ และ ๒๔ ทั้งนี้จำนวนที่ตองการทั้งหมดมี ๑๓๕ คน จำนวนนี้ได้คำนวณโดยคำนึงถึงคนไข้ที่มารับบริการเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปีซึ่งพบว่าปีปริมาณเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๑๕ ของปีที่แล้วมา นักจิตวิทยาที่ตองการเพิ่มในโครงการนี้เพื่อปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชจำนวน ๕๔ คน โรงพยาบาลประสาท ๒๗ คน โรงพยาบาล - ปัญญาอ่อน ๕ คน และหน่วยงานสุขภาพจิต ๒๕ คน จำนวนที่ตองการเพิ่มคิดเฉลี่ยประมาณปีละ ๒๕ คน จำนวนทั้งหมดนี้เป็นนักจิตวิทยาคุณวุฒิปริญญาตรีทั้งสิ้น และเป็นจำนวนมากที่สุดที่ตองการสำหรับโครงการในระยะ ๕ ปี

การขอขยายอัตรากำลังนักจิตวิทยาคลินิกของแต่ละสถาบันจะดำเนินไปตามที่มีโครงการกำหนดไว้ ถ้าเป็นไปตามโครงการแล้วในอีก ๕ ปี จะมีนักจิตวิทยาคลินิก ๑๕๖ คน หรือเป็น ๓.๖ เท่า ของอัตรากำลังนักจิตวิทยาที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ในทัศนะของผู้บริหาร อัตรากำลังนักจิตวิทยาที่ขอขยายเพิ่มในแต่ละปีตามที่มีโครงการไว้ นั้น ผู้บริหารจำนวนครึ่งหนึ่งคาดว่าตองไม่ได้ตามที่ตองการเนื่องจากถูกจำกัดด้วยเรื่องงบประมาณและการที่ส่วนราชการในระดับเหนือขึ้นไปยังไม่เห็นความสำคัญของงานหรือเข้าใจงานจิตเวชและสุขภาพจิตดีพอ จากประสบการณ์ที่ผ่านมา การขอขยายอัตรากำลังได้รับอนุมัติอัตรากำลังไม่มากนัก จำนวนนักจิตวิทยาใน พ.ศ. ๒๕๑๕ มีจำนวน ๔๖ อัตรา ในปัจจุบันก็มีจำนวนเพียง ๖๑ อัตรา หรือมีจำนวนเพิ่มขึ้น ๑.๖ เท่าของจำนวนนักจิตวิทยา

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ แต่ผู้บริหารอีกประมาณร้อยละ ๔๐ ก็คาดว่าจะได้รับอนุมัติตามโครงการ ทั้งนี้เพราะได้มีการกำหนดเป็นโครงการมีจุดมุ่งหมายและมีแผนงานเรียบร้อยแล้ว ส่วนผู้บริหารที่เหลือนั้นยังไม่แน่ใจ สำหรับเรื่องความต้องการนักจิตวิทยาคลินิกนั้นอาจสรุปได้ว่าในทุกสถาบันมีความต้องการนักจิตวิทยาเพิ่มขึ้น ในอีก ๕ ปีข้างหน้า นักจิตวิทยาส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในสถาบันจิตเวช โดยเฉพาะในโรงพยาบาลจิตเวชซึ่งมีจำนวนมากกว่่าแหล่งอื่น ๆ รองลงมาได้แก่นักจิตวิทยาในโรงพยาบาลประสาทและหน่วยสุขภาพจิต ส่วนนักจิตวิทยาในโรงพยาบาลปกติอาจอนันนั้นคาดว่าจะมีจำนวนน้อย ทั้งนี้เพราะมีเพียงแห่งเดียว

จำนวนนักจิตวิทยาที่โครงการเพิ่มขึ้นนี้เพื่อมาเป็นส่วนหนึ่งของทีมจิตเวช ร่วมงานในการปรับปรุงและขยายบริการที่มีอยู่ให้ดีขึ้นทั้งปริมาณและคุณภาพ และต้องการให้นักจิตวิทยาคลินิกที่มีความสามารถได้ปรับปรุงงานหลาย ๆ ประเภทที่ปฏิบัติอยู่ให้ดีขึ้นโดยเฉพาะงานวิจัยและงานรักษา ในกรณีที่ไม่ได้รับอนุมัติอัตราและงบประมาณสำหรับนักจิตวิทยาคลินิกตามที่ต้องการผู้บริหารทั้งหมดยังไม่มีการที่จะจ้างนักจิตวิทยาในตำแหน่งลูกจ้าง ทั้งนี้เนื่องจากไม่มั่งบประมาณและมีปัญหาในการที่จะขอจ้างลูกจ้างโดยใช้เงินบำรุงหลายประการ ดังนั้นจำนวนนักจิตวิทยาคลินิกที่โครงการนี้จึงเป็นจำนวนที่มากที่สุดสำหรับการขยายอัตรากำลังในระยะ ๕ ปี จากจำนวนดังกล่าวแล้วจะมีสถาบันการศึกษาที่ผลิตนักจิตวิทยาคลินิกเพียงแห่งเดียวก็ตาม จำนวนนักจิตวิทยาที่ผลิตมานั้นก็น่าจะเพียงพอที่จะสนองความต้องการของสถาบันจิตเวชและสุขภาพจิต และเท่าที่ผ่านมานั้น มีจำนวนผู้ที่สำเร็จจิตวิทยาคลินิกมาแล้วถึง ๑๕๑ คน แต่มาทำงานในสถาบันจิตเวชและสุขภาพจิตเพียง ๑๘ คน (จากตารางที่ ๔) ส่วนที่เหลือนั้นต้องไปทำงานแหล่งอื่น ๆ

อย่างไรก็ตามผู้บริหารงานจิตเวชและสุขภาพจิตบางท่านได้ให้ข้อคิดเห็นว่างานของนักจิตวิทยาคลินิกนั้นเป็นงานที่กว้าง นักจิตวิทยาสามารถที่จะไปปฏิบัติงานได้ในหลาย ๆ สถาบันอาจทำหน้าที่เป็นผู้บำบัดทวในโรงเรียน ในหน่วยงานของรัฐ ในโรงงานอุตสาหกรรม ผลิตนักจิตวิทยาคลินิก ไม่ควรมุ่งสนองความต้องการเฉพาะงานจิตเวชและสุขภาพจิตเท่านั้น เพราะถึงจะมีแนวโน้มที่ความต้องการจำนวนนักจิตวิทยาเพิ่มมากขึ้นทุกปีก็ตาม แต่ก็เป็นจำนวนที่อยู่ในระดับหนึ่งและยังจะถูกจำกัดโดยการถูกตัดอัตรากำลังและงบประมาณ

ความก้าวหน้าและการสนับสนุนนักจิตวิทยาคลินิกในทัศนะของผู้บริหาร

ผู้บริหารส่วนมากเห็นว่างานของนักจิตวิทยาประกอบด้วยงานหลายประเภท แต่งาน

ที่ผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นว่าสำคัญทำให้นักจิตวิทยาก้าวหน้าต่อไปได้แก่งานวิจัย ซึ่งเป็นงานวิชาการและสามารถเผยแพร่ผลงานให้แพร่หลายในวงการจิตเวชและสุขภาพจิตทั้งนี้ผลงานวิจัยนั้นควรมีคุณภาพดีพอ ขณะเดียวกันงานอื่น ๆ ของนักจิตวิทยา คือ งานตรวจทางจิตวิทยา งานการรักษา งานสอน และงานป้องกันก็เป็นงานที่ทำให้นักจิตวิทยาคลินิค ก้าวหน้าได้รองลงมา งานเหล่านี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคล

ดังนั้นนักจิตวิทยาจึงควรที่จะผลิตผลงานการวิจัยให้มากขึ้นและควรมีคุณภาพดีพอเท่าที่เป็นอยู่นี้ ผู้บริหารส่วนมากยังไม่เห็นผลงานทางด้านนี้ของนักจิตวิทยาแม้ว่านักจิตวิทยาเกือบทุกคนมีผลงานด้านนี้อยู่บ้างมากน้อยต่างกันไป อาจเป็นได้ที่ผลงานวิจัยส่วนมากที่ผลิตออกมานั้นเป็นงานวิจัยที่ทำเป็นกลุ่มหรือทำร่วมกันระหว่างบุคคลากรสาขาวิชาชีพต่าง ๆ กันผลประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัยจึงเป็นของส่วนรวม หรืออาจเป็นเพราะผลงานวิจัยส่วนมากที่ผลิตออกมานั้นยังไม่มีคุณภาพดีพอในทัศนะของผู้บริหารหรืออาจเป็นเพราะผู้บริหารยังมีงานอื่นที่ต้องพิจารณา มากจนไม่ได้สนใจงานของนักจิตวิทยานักก็ได้ อย่างไรก็ตามจากความคิดเห็นที่ได้มาจากผู้บริหารก็น่าที่จะต้องมีการพยายามเพิ่มงานวิจัยให้มีทั้งคุณภาพและปริมาณมากขึ้น

การส่งเสริมทางด้านวิชาการที่ให้แก่จิตวิทยานั้นนับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง นักจิตวิทยาส่วนมากมีพื้นฐานความรู้มาจากต่างสาขา ต่างสถาบัน แต่คงปฏิบัติงานที่ประกอบด้วยงานหลายประเภทและแต่ละประเภทก็ต้องการความรู้ความสามารถเฉพาะด้านทั้งสิ้น นักจิตวิทยาคลินิคไทยอาจมีโอกาสดีที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารให้ปฏิบัติงานได้หลายประเภทไม่ถูกจำกัด เช่นนักจิตวิทยาคลินิคในบางประเทศ การส่งเสริมทางด้านวิชาการโดยเฉพาะการฝึกหรือศึกษาต่อเฉพาะด้าน เช่นการทำจิตบำบัด พฤติกรรมบำบัด การทดสอบและวัดผลทางจิตวิทยา จะช่วยให้นักจิตวิทยาได้ก้าวหน้าไปตามโอกาสที่ผู้บริหารให้ไว้แล้ว แต่จากการสัมภาษณ์นักจิตวิทยาพบว่าจำนวนผู้ที่ได้รับการศึกษาต่อเฉพาะด้านมีเพียงไม่กี่คน นักจิตวิทยาส่วนใหญ่ยังคงเป็นผู้ที่สำเร็จปริญญาตรี และมีบ้างที่ผ่านการอบรมกันเองภายในประเทศซึ่งผู้บริหารหลาย ๆ ท่านก็เห็นว่าเป็นการอบรมที่เป็นเพียงการปูพื้นฐานเท่านั้น ไม่ใช่การอบรมเพื่อความเชี่ยวชาญในงานแต่ละประเภทที่นักจิตวิทยาปฏิบัติอยู่ทั้งนี้ผู้บริหารก็ได้ให้ความสนับสนุนเพราะยังไม่สามารถให้การส่งเสริมทางวิชาการได้มากนัก จึงอยู่ที่ต้องการติดต่อหาทุนให้ศึกษาต่อต่างประเทศ แต่ก็มีทางเป็นไคน้อยเพราะต้องขึ้นกับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง การสนับสนุนที่ทำได้ก็คือเปิดโอกาสให้รวมงานวิชาการเท่าที่มีภายในประเทศ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พอที่จะเป็นแนวทางให้ทราบว่า นักจิตวิทยาคลินิกในสถาน
 จิตเวชและสุขภาพจิตของไทยมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนนักจิตวิทยาในสถานการศึกษา^{๓๖}
 ของไทยด้วยกัน และงานของนักจิตวิทยาคลินิกนี้มีลักษณะและประเภทของงานที่คล้ายกับงานของ
 นักจิตวิทยาคลินิกในประเทศที่ก้าวหน้าทางค่านี้นี้มาก คือสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้เห็นได้ว่าตั้งแต่เริ่ม
 ต้นงานจิตวิทยาคลินิกในประเทศไทย วิธีการต่าง ๆ ก็นำมาโดยการที่จิตแพทย์อาวุโสกลับมา
 จากสหรัฐอเมริกาและนอกจากนั้นยังมีผู้เชี่ยวชาญขององค์การอนามัยโลกมาให้ความรู้ทางค่าน
 นี้้อยู่ถึง ๒ ปี ซึ่งก็นับว่าเป็นการดีเพราะทำให้ขอบเขตของงานกว้างขวาง เช่นเดียวกับงาน
 ของนักจิตวิทยาในสหรัฐอเมริกา แต่ที่จำเป็นต้องพัฒนาและหาทางส่งเสริมโดยเฉพาะจากผู้
 บริหารงานจิตเวชและสุขภาพจิต จากวงการศึกษ และความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง
 กับนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทางค่านงานจิตเวชและสุขภาพจิต ก็คือการส่งเสริมความ
 รู้ความสามารถให้กับนักจิตวิทยาคลินิกให้มีความรู้ความสามารถที่คู่ควรไปกับความมุ่งหวังใน
 การปฏิบัติงานประเภทต่าง ๆ ตามที่ต้องการ จำนวนนักจิตวิทยาที่ต้องการสำหรับโครงการ
 สุขภาพจิตในระยะ ๕ ปีข้างหน้าพอจะเป็นแนวทางให้เห็นว่าการขยายตัวของกลุ่มวิชาชีพนี้
 มีขึ้นเรื่อย ๆ แต่อาจมีจำนวนน้อยเพราะยังเพิ่งอยู่ในระยะเริ่มต้น และข้อจำกัดที่สำคัญก็คือ
 ปัญหาในเรื่องการขยายอัตรากำลังคนและงบประมาณ ความก้าวหน้าและการสนับสนุนที่มี
 ต่อวิชาชีพนี้ ปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องหาทางพิจารณาแก้ไข ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง
 ของที่จะเห็นประโยชน์และเข้าใจในงานของนักจิตวิทยาคลินิก

^{๓๖} อัญญา เวสารัชช์, "ความต้องการนักจิตวิทยาในสถานการศึกษา,"

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโททางจิต แพณกวิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,